

Υπόθεση C-517/23

Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής απόφασεως κατά το άρθρο 98, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου

Ημερομηνία καταθέσεως:

10 Αυγούστου 2023

Αιτούν δικαστήριο:

Bundesgerichtshof (Γερμανία)

Ημερομηνία της απόφασης του αιτούντος δικαστηρίου:

13 Ιουλίου 2023

Εναγομένη και αναιρεσείουσα:

Apothekerkammer Nordrhein

Ενάγουσα και αναιρεσίβλητη:

DocMorris NV

Αντικείμενο της κύριας δίκης

Ερμηνεία της οδηγίας 2001/83/ΕΚ όσον αφορά το ζήτημα κατά πόσον η διαφήμιση για χορηγούμενα με ιατρική συνταγή φάρμακα από το σύνολο των διατιθέμενων προϊόντων ενός φαρμακείου εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως προδικαστικής απόφασεως

Ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, άρθρο 267 ΣΛΕΕ, ιδίως

Οδηγία 2001/83/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 6ης Νοεμβρίου 2001, περί κοινοτικού κώδικος για τα φάρμακα που προορίζονται για ανθρώπινη χρήση (ΕΕ 2001, L 311, σ. 67), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία (ΕΕ) 2022/642 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Απριλίου 2022 (στο εξής: οδηγία 2001/83)

Προδικαστικά ερωτήματα

1. Εμπίπτει η διαφήμιση με σκοπό την πώληση χορηγούμενων με ιατρική συνταγή φαρμάκων από το σύνολο των διατιθέμενων προϊόντων ενός φαρμακείου στο πεδίο εφαρμογής των σχετικών με τη διαφήμιση των φαρμάκων διατάξεων της οδηγίας 2001/83 (τίτλοι VIII και VIIIα, άρθρα 86 έως 100);

2. Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα:

Συνάδει προς τις διατάξεις του τίτλου VIII, και ειδικότερα προς το άρθρο 87, παράγραφος 3, της οδηγίας 2001/83, η ερμηνεία εθνικής διάταξης (εν προκειμένω, του άρθρου 7, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, δεύτερη ημιπερίοδος, σημείο 2, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α, του HWG) υπό την έννοια ότι απαγορεύει τη διαφήμιση, για το σύνολο των χορηγούμενων με ιατρική συνταγή φαρμάκων που διατίθενται από φαρμακείο ταχυδρομικών πωλήσεων που είναι εγκαταστημένο σε άλλο κράτος μέλος, με διαφημιστικά δώρα υπό μορφή δωροεπιταγών οι οποίες αντιστοιχούν σε χρηματικό ποσό ή σε ποσοστό έκπτωσης για τη μετέπειτα αγορά περαιτέρω προϊόντων;

3. Επίσης σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα:

Συνάδει προς τις διατάξεις του τίτλου VIII, και ειδικότερα προς το άρθρο 87, παράγραφος 3, της οδηγίας 2001/83, η ερμηνεία εθνικής διάταξης (εν προκειμένω, του άρθρου 7, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, δεύτερη ημιπερίοδος, σημείο 2, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α, του HWG) υπό την έννοια ότι απαγορεύει τη διαφήμιση, για το σύνολο των χορηγούμενων με ιατρική συνταγή φαρμάκων που διατίθενται από φαρμακείο ταχυδρομικών πωλήσεων που είναι εγκαταστημένο σε άλλο κράτος μέλος, με διαφημιστικά δώρα υπό μορφή εκπτώσεων και χρηματικών καταβολών που έχουν άμεση εφαρμογή;

Σχετικές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης

ΣΛΕΕ, ιδίως άρθρο 34

Οδηγία 2001/83, ιδίως τίτλοι VIII και VIIIα (άρθρα 86 έως 100), άρθρο 87, παράγραφος 3, και άρθρο 88, παράγραφος 1, στοιχείο α'

Σχετικές διατάξεις του εθνικού δικαίου

Gesetz über die Werbung auf dem Gebiete des Heilwesens (Heilmittelwerbegesetz) (νόμος περί διαφήμισης φαρμάκων) (στο εξής: HWG)

Zivilprozessordnung (κώδικας πολιτικής δικονομίας) (στο εξής: ZPO)

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και της πορείας της διαδικασίας

- 1 Η ενάγουσα είναι ολλανδικό φαρμακείο ταχυδρομικών πωλήσεων το οποίο πωλεί, μέσω ταχυδρομικών παραγγελιών, σε τελικούς πελάτες στη Γερμανία φάρμακα που χορηγούνται χωρίς ιατρική συνταγή και φάρμακα που χορηγούνται με ιατρική συνταγή.
- 2 Η εναγομένη είναι ο επαγγελματικός φορέας εκπροσώπησης των φαρμακοποιών στην περιφέρεια της Βόρειας Ρηνανίας.
- 3 Από το 2012, η ενάγουσα διαφήμιζε τα προϊόντα της με διάφορες εκπαιδευτικές προσφορές, στο πλαίσιο των οποίων υποσχόταν στους πελάτες που θα αγόραζαν φάρμακα που χορηγούνται με ιατρική συνταγή πλεονεκτήματα υπό μορφή μείωσης του τιμήματος, δωροεπιταγής προς εξαργύρωση με την αγορά άλλου φαρμάκου, δωροεπιταγής ξενοδοχείου ή ετήσιας συνδρομής σε αυτοκινητιστική λέσχη.
- 4 Η εναγομένη θεωρεί ότι οι εν λόγω διαφημιστικές δράσεις παραβιάζουν τον προβλεπόμενο στη νομοθεσία περί φαρμάκων καθορισμό των τιμών των φαρμάκων που χορηγούνται με ιατρική συνταγή και, ως εκ τούτου, κίνησε επιτυχώς διαδικασίες για την έκδοση, κατά τα έτη 2013 έως 2015, –στο μέτρο που αφορά την αναιρετική διαδικασία– των ακόλουθως απαριθμούμενων πέντε αποφάσεων ασφαλιστικών μέτρων επί παραλείπει κατά της ενάγουσας, οι οποίες εκτελέστηκαν όλες νομοτύπως.
- 5 Ειδικότερα, στις 8 Μαΐου 2013 (αριθ. υπόθεσης 84 O 90/13), στις 4 Νοεμβρίου 2014 (αριθ. υπόθεσης 84 O 208/14) και στις 26 Σεπτεμβρίου 2013 (αριθ. υπόθεσης 84 O 220/13), εκδόθηκαν αποφάσεις του Landgericht Köln (πρωτοδικείου Κολωνίας, Γερμανία) με τις οποίες έγιναν δεκτές αντίστοιχες αιτήσεις της εναγομένης για λήψη ασφαλιστικών μέτρων κατά διαφημίσεων της ενάγουσας. Καθεμία από τις τρεις αυτές αποφάσεις ασφαλιστικών μέτρων εκτελέστηκε νομότυπα. Με δύο αποφάσεις της 22ας Μαρτίου 2017, το Landgericht Köln (πρωτοδικείο Κολωνίας) ανακάλεσε τις αποφάσεις ασφαλιστικών μέτρων της 8ης Μαΐου 2013 και της 4ης Νοεμβρίου 2014.
- 6 Στις 5 Νοεμβρίου 2013 εκδόθηκε απόφαση του Landgericht Köln (πρωτοδικείου Κολωνίας) (αρ. υπόθεσης 84 O 256/13), η οποία εκτελέστηκε στις 21 Ιανουαρίου 2014 και με την οποία έγινε δεκτή η αίτηση της εναγομένης για λήψη ασφαλιστικών μέτρων κατά διαφήμισης της ενάγουσας η οποία είχε το ακόλουθο περιεχόμενο:

«Στείλτε τώρα τη ιατρική συνταγή σας! [...] Δυστυχώς, δεν μπορούμε να σας απαλλάξουμε από τη μετάβαση μέχρι το γραμματοκιβώτιο. Ωστόσο, προς αντιστάθμιση των εξόδων σας για τη μεταφορά με λεωφορείο και τρένο, οι νέοι πελάτες λαμβάνουν από εμάς 10 ευρώ, τα οποία αφαιρούνται αμέσως από το ποσό τιμολόγησης μετά την αποστολή της συνταγής»,

ενώ επίσης περιλάμβανε την υπόσχεση παροχής έκπτωσης σε περίπτωση παραγγελίας φαρμάκων που χορηγούνται με ιατρική συνταγή αξίας 50 ευρώ και άνω. Η εν λόγω απόφαση ασφαλιστικών μέτρων ανακλήθηκε από το Landgericht Köln (πρωτοδικείο Κολωνίας) με απόφαση της 22ας Μαρτίου 2017.

- 7 Στις 29 Σεπτεμβρίου 2015, εκδόθηκε απόφαση του Landgericht Köln (πρωτοδικείου Κολωνίας) (αριθ. υπόθεσης 81 O 82/15), η οποία εκτελέστηκε στις 26 Μαΐου 2016 και με την οποία έγινε δεκτή η αίτηση της εναγομένης για λήψη ασφαλιστικών μέτρων κατά διαφήμισης της ενάγουσας η οποία είχε το ακόλουθο περιεχόμενο:

«Δωροεπιταγή αξίας 5 ευρώ για την επόμενη παραγγελία σας με ιατρική συνταγή»,

το οποίο ποσό θα αφαιρούνταν άμεσα από το ποσό τιμολόγησης. Η εν λόγω απόφαση ασφαλιστικών μέτρων ανακλήθηκε με αμετάκλητη απόφαση του Landgericht Köln (πρωτοδικείου Κολωνίας) της 21ης Μαρτίου 2017.

- 8 Όλες οι ανωτέρω ανακλήσεις πραγματοποιήθηκαν λόγω μεταβολής των συνθηκών μετά την έκδοση της απόφασης του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Δικαστήριο) της 19ης Οκτωβρίου 2016, Deutsche Parkinson Vereinigung (C-148/15, EU:C:2016:776).
- 9 Στο πλαίσιο της εκτέλεσης ορισμένων από τις ανωτέρω αποφάσεις ασφαλιστικών μέτρων, επιβλήθηκαν στην ενάγουσα υψηλά πρόστιμα σύμφωνα με σχετικό αίτημα της εναγομένης.
- 10 Η ενάγουσα ζητεί αποζημίωση από την εναγομένη, ισχυριζόμενη ότι τα ασφαλιστικά μέτρα ήταν εξαρχής αδικαιολόγητα.
- 11 Το Landgericht [πρωτοδικείο] απέρριψε τη σχετική αγωγή. Κατ' έφεση, η ενάγουσα ζήτησε από το δευτεροβάθμιο δικαστήριο, κατ' ουσίαν, αφενός, να υποχρεώσει την εναγομένη να της καταβάλει αποζημίωση ύψους τουλάχιστον 18 476 648,12 ευρώ, πλέον τόκων, και, αφετέρου, να αναγνωρίσει την υποχρέωση της εναγομένης να της καταβάλει αποζημίωση για τυχόν περαιτέρω ζημιές.
- 12 Με την αίτηση αναιρέσεως που άσκησε, η εναγομένη εμμένει στο αίτημά της για απόρριψη της αγωγής στο σύνολό της.

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της απόφασεως περί παραπομπής

- 13 Βάσει του άρθρου 945 του ZPO, σε περίπτωση έκδοσης εξαρχής αδικαιολόγητης απόφασης ασφαλιστικών μέτρων, ο διάδικος που κίνησε τη διαδικασία υποχρεούται να αποζημιώσει τον αντίδικο για τη ζημία που υπέστη από την εκτέλεση της απόφασης αυτής.

- 14 Από την εφαρμογή της γερμανικής νομοθεσίας περί διαφήμισης φαρμάκων –εν προκειμένω, του άρθρου 7, παράγραφος 1, του HWG– προκύπτει ότι τρεις από τις πέντε διαφημιστικές δράσεις που απαγορεύθηκαν με τις αποφάσεις ασφαλιστικών μέτρων ήταν παράνομες. Τούτο ισχύει όσον αφορά τις διαφημιστικές δράσεις που αποτελούν αντικείμενο των αποφάσεων ασφαλιστικών μέτρων της 8ης Μαΐου 2013 (αριθ. υπόθεσης 84 O 90/13), της 26ης Σεπτεμβρίου 2013 (αριθ. υπόθεσης 84 O 220/13) και της 4ης Νοεμβρίου 2014 (αριθ. υπόθεσης 84 O 208/14). Σε σχέση με τις τρεις αυτές αποφάσεις, δεν μπορεί να προβληθεί αξίωση αποζημίωσης δυνάμει του άρθρου 945 του ZPO.
- 15 Το δευτεροβάθμιο δικαστήριο ορθώς έκρινε ότι ο καθορισμός της τιμής των φαρμάκων δεν μπορεί να εφαρμοστεί εις βάρος της ενάγουσας, επειδή, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, ο καθορισμός ενιαίας τιμής πώλησης πλήττει περισσότερο την ενάγουσα –που είναι εγκατεστημένη σε άλλο κράτος μέλος, πλην της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας– σε σχέση με τα εγκατεστημένα στη γερμανική επικράτεια φαρμακεία, πράγμα που ενδέχεται να δυσχεράνει περισσότερο την πρόσβαση των προϊόντων προέλευσης άλλων κρατών μελών στην αγορά σε σχέση με τα εγχώρια προϊόντα, με αποτέλεσμα να συντρέχει παράβαση του άρθρου 34 ΣΛΕΕ (προμνησθείσα απόφαση Deutsche Parkinson Vereinigung, σκέψεις 26 επ.).
- 16 Βάσει του άρθρου 7, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, πρώτη ημιπερίοδος, του HWG, απαγορεύεται η προσφορά, η αναγγελία ή η παροχή πλεονεκτημάτων και άλλων διαφημιστικών δώρων (προϊόντων ή υπηρεσιών) ή η αποδοχή τους από τους επαγγελματίες του κλάδου της υγείας, εκτός αν συντρέχει μία από τις εξαιρέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 7, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, δεύτερη ημιπερίοδος, του HWG. Κατά την τελευταία ως άνω διάταξη, η απαγόρευση αυτή δεν ισχύει, μεταξύ άλλων, για αντικείμενα ή σσονος αξίας και για πλεονεκτήματα ή διαφημιστικά δώρα που χορηγούνται σε συγκεκριμένο χρηματικό ποσό ή υπολογίζονται με συγκεκριμένο τρόπο. Ωστόσο, σε αμφότερες τις περιπτώσεις εξαίρεσης, τα πλεονεκτήματα και τα λοιπά διαφημιστικά δώρα στο πλαίσιο της πώλησης φαρμάκων εξακολουθούν να απαγορεύονται εφόσον χορηγούνται κατά παράβαση των κανόνων τιμολόγησης οι οποίοι ισχύουν, μεταξύ άλλων, δυνάμει του νόμου περί φαρμάκων.
- 17 Τα δώρα και οι δωροεπιταγές που αποτελούν αντικείμενο της υπό κρίση υπόθεσης αποτελούν διαφημιστικά δώρα, κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του HWG, και όχι αντικείμενα ή σσονος αξίας. Επιπλέον, πρόκειται μόνον εν μέρει για νόμιμα πλεονεκτήματα ή διαφημιστικά δώρα που χορηγούνται σε συγκεκριμένο χρηματικό ποσό ή υπολογίζονται με συγκεκριμένο τρόπο, κατά την έννοια της εξαίρεσης του άρθρου 7, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, δεύτερη ημιπερίοδος, σημείο 2, πρώτο εδάφιο, στοιχείο a, του HWG.
- 18 Τα πλεονεκτήματα και τα διαφημιστικά δώρα που αποτελούν αντικείμενο των αποφάσεων ασφαλιστικών μέτρων της 5ης Νοεμβρίου 2013 (αριθ. υπόθεσης 84 O

256/13) και της 29ης Σεπτεμβρίου 2015 (αριθ. υπόθεσης 81 Ο 82/15) είναι νόμιμα.

- 19 Η αίτηση αναιρέσεως δεν μπορεί να ευδοκιμήσει στο μέτρο που βάζει κατά της κρίσης του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου ότι οι δύο προαναφερθείσες αποφάσεις ασφαλιστικών μέτρων ήταν εξαρχής αδικαιολόγητες.
- 20 Πρόκειται, σε αμφότερες τις περιπτώσεις, για νόμιμες εκπτώσεις, βάσει του άρθρου 7, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, δεύτερη ημιπερίοδος, σημείο 2, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α, του HWG, οι οποίες μειώνουν άμεσα το ποσό τιμολόγησης της παραγγελίας. Βεβαίως, οι εκπτώσεις αυτές αντιβαίνουν στο άρθρο 7, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, δεύτερη ημιπερίοδος, σημείο 2, δεύτερο εδάφιο, του HWG, επειδή χορηγούνται κατά παράβαση των κανόνων τιμολόγησης οι οποίοι ισχύουν δυνάμει του νόμου περί φαρμάκων. Πρόκειται για φάρμακα τα οποία χορηγούνται με ιατρική συνταγή και τα οποία υπόκεινται στον καθορισμό της τιμής των φαρμάκων. Η χορήγηση έκπτωσης που μειώνει άμεσα το ποσό τιμολόγησης της παραγγελίας αντιβαίνει στον καθορισμό της τιμής των φαρμάκων. Ωστόσο, ορθώς το δευτεροβάθμιο δικαστήριο έκρινε ότι η επιφύλαξη αυτή της τήρησης του καθορισμού της τιμής των φαρμάκων δεν μπορεί να εφαρμοστεί εις βάρος της ενάγουσας.
- 21 Η ευδοκίμηση της αιτήσεως αναιρέσεως εξαρτάται από την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, εν προκειμένω της οδηγίας 2001/83. Η εφαρμογή του άρθρου 7 του HWG εγείρει, στην υπό κρίση υπόθεση, ζητήματα ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης, τα οποία χρήζουν αποσαφήνισης.
- 22 Οι διατάξεις του Heilmittelwerbeengesetz σχετικά με τη διαφήμιση των φαρμάκων πρέπει να ερμηνευθούν κατά τρόπο σύμφωνο προς το δίκαιο της Ένωσης υπό το πρίσμα των διατάξεων της οδηγίας 2001/83. Στον τομέα που ρυθμίζει η εν λόγω οδηγία, η διαφήμιση των φαρμάκων έχει εναρμονιστεί πλήρως (απόφαση του Δικαστηρίου της 8ης Νοεμβρίου 2007, Gintec, C-374/05, EU:C:2007:654, σκέψεις 20 έως 39).

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

- 23 Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα ζητείται να διευκρινιστεί αν η επίμαχη εν προκειμένω διαφήμιση με σκοπό την πώληση χορηγούμενων με ιατρική συνταγή φαρμάκων από το σύνολο των διατιθέμενων προϊόντων ενός φαρμακείου εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των σχετικών με τη διαφήμιση των φαρμάκων διατάξεων στην οδηγία 2001/83 (τίτλοι VIII και VIIIα, άρθρα 86 έως 100).
- 24 Η επίμαχη στην υπό κρίση υπόθεση διαφήμιση αφορά την πώληση μη ειδικότερα προσδιοριζόμενων φαρμάκων από το σύνολο των διατιθέμενων προϊόντων, οι δε αιτιάσεις της εναγομένης έχουν ως αντικείμενο, συγκεκριμένα, τη διαφήμιση για φάρμακα που χορηγούνται με ιατρική συνταγή.

- 25 Το Δικαστήριο είχε κρίνει αρχικώς ότι ο σχετικός με τη διαφήμιση των φαρμάκων τίτλος VIII της οδηγίας 2001/83 αποσκοπεί στη ρύθμιση του περιεχομένου του διαφημιστικού μηνύματος και του τρόπου διαφήμισης συγκεκριμένων φαρμάκων, αλλά δεν ρυθμίζει τη διαφήμιση για τις υπηρεσίες πώλησης φαρμάκων μέσω ταχυδρομικής παραγγελίας ή τη διαφήμιση του συνόλου των χορηγούμενων μόνο με ιατρική συνταγή φαρμάκων που προσφέρει το οικείο φαρμακείο [αποφάσεις του Δικαστηρίου της 1ης Οκτωβρίου 2020, Α (Διαφήμιση και πώληση φαρμάκων μέσω διαδικτύου), C-649/18, EU:C:2020:764, σκέψεις 49 και 50, και της 15ης Ιουλίου 2021, DocMorris, C-190/20, EU:C:2021:609, σκέψεις 20 έως 22].
- 26 Στη συνέχεια όμως, το Δικαστήριο απεφάνθη ότι, παρά τα όσα εκτίθενται στη σκέψη 50 και στη σκέψη 20 των προμνησθεισών αποφάσεων, το πεδίο εφαρμογής των διατάξεων της οδηγίας 2001/83 δεν περιορίζεται μόνο στις διαφημίσεις που αφορούν συγκεκριμένο φάρμακο (απόφαση του Δικαστηρίου της 22ας Δεκεμβρίου 2022, EUROAPTIEKA, C-530/20, EU:C:2022:1014, σκέψη 51).
- 27 Από τη γραμματική, τη συστηματική και την τελεολογική ερμηνεία του άρθρου 86, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/83 προκύπτει ότι η έννοια της «διαφήμισης των φαρμάκων», κατά τη διάταξη αυτή, καλύπτει κάθε μορφή παροχής πληροφοριών για προσέλκυση πελατείας, πρόβλεψης ή προτροπής που αποσκοπεί στην προώθηση της χορήγησης συνταγών, της προμήθειας, της πώλησης ή της κατανάλωσης συγκεκριμένου φαρμάκου ή μη προσδιοριζόμενων φαρμάκων (προμνησθείσα απόφαση EUROAPTIEKA, σκέψη 47).
- 28 Ενδεχομένως να πρέπει να θεωρηθεί ότι η διαφήμιση με σκοπό την πώληση φαρμάκων που χορηγούνται με ιατρική συνταγή αποτελεί απλώς και μόνον –κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, μη εμπίπτουσα στην οδηγία 2001/83– διαφήμιση υπηρεσιών πώλησης και όχι διαφήμιση φαρμάκων, επειδή, στην περίπτωση μιας τέτοιας διαφήμισης, ο ασθενής δεν μπορεί πλέον και ούτε καλείται να επιλέξει το φάρμακο –για το οποίο έχει ήδη χορηγηθεί συνταγή–, αλλά μόνον ένα φαρμακείο.

Επί του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος

- 29 Σε περίπτωση που θεωρηθεί ότι η επίμαχη εν προκειμένω διαφήμιση με σκοπό την πώληση χορηγούμενων με ιατρική συνταγή φαρμάκων από το σύνολο των διατιθέμενων προϊόντων ενός φαρμακείου εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των σχετικών με τη διαφήμιση των φαρμάκων διατάξεων της οδηγίας 2001/83, τίθεται το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα.
- 30 Με το ερώτημα αυτό, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν συνάδει προς τις διατάξεις του τίτλου VIII, και ειδικότερα προς το άρθρο 87, παράγραφος 3, της οδηγίας 2001/83, η ερμηνεία εθνικής διάταξης (εν προκειμένω, του άρθρου 7, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, δεύτερη ημιπερίοδος, σημείο 2, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α, του HWG) υπό την έννοια ότι απαγορεύει τη διαφήμιση, για το σύνολο των χορηγούμενων με ιατρική συνταγή φαρμάκων που διατίθενται από φαρμακείο ταχυδρομικών πωλήσεων που είναι εγκαταστημένο σε άλλο κράτος μέλος, με διαφημιστικά δώρα υπό μορφή δωροεπιταγών οι οποίες

αντιστοιχούν σε χρηματικό ποσό ή σε ποσοστό έκπτωσης για τη μετέπειτα αγορά περαιτέρω προϊόντων.

Συμβατότητα προς την οδηγία 2001/83

- 31 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι η ανωτέρω ερμηνεία συνάδει προς τις προμνησθείσες διατάξεις της οδηγίας.
- 32 Το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι το άρθρο 87, παράγραφος 3, και το άρθρο 90 της οδηγίας 2001/83 έχουν την έννοια ότι δεν αντιτίθενται σε εθνική διάταξη η οποία απαγορεύει να περιλαμβάνονται στην απευθυνόμενη στο κοινό διαφήμιση φαρμάκων για τα οποία δεν απαιτείται ιατρική συνταγή και των οποίων το κόστος δεν είναι δυνατόν να επιστραφεί πληροφορίες που προτρέπουν στην αγορά φαρμάκων, δικαιολογώντας την ανάγκη μιας τέτοιας αγοράς βάσει της τιμής των φαρμάκων αυτών, μέσω αναγγελίας ειδικής εκπωτικής προσφοράς ή μέσω επισήμανσης περί της πώλησης των εν λόγω φαρμάκων από κοινού, ενδεχομένως και σε μειωμένη τιμή, με άλλα φάρμακα ή άλλα προϊόντα (προμνησθείσα απόφαση EUROAPTIEKA, σκέψη 73).
- 33 Ειδικότερα, το Δικαστήριο επισήμανε ότι απαγορεύσεις όπως αυτές τις οποίες προβλέπει η επίμαχη στην κύρια δίκη διάταξη ανταποκρίνονται στον βασικό σκοπό της προστασίας της δημόσιας υγείας, καθόσον εμποδίζουν τη διάδοση στοιχείων διαφήμισης που προάγουν τη μη ορθολογική και υπερβολική χρήση φαρμάκων για τα οποία δεν απαιτείται ιατρική συνταγή και των οποίων το κόστος δεν είναι δυνατόν να επιστραφεί (προμνησθείσα απόφαση EUROAPTIEKA, σκέψη 69).
- 34 Συναφώς, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι οι απαγορεύσεις αυτές αφορούν όχι τη διάδοση ενδείξεων αμιγώς ενημερωτικού χαρακτήρα, χωρίς πρόθεση προώθησης των φαρμάκων, αλλά τη διάδοση περιεχομένου που αποσκοπεί στην ενθάρρυνση της αγοράς των φαρμάκων αυτών, είτε με αναφορά στην τιμή τους, είτε με ειδικές εκπωτικές προσφορές, είτε με συνδυαστικές πωλήσεις από κοινού, ενδεχομένως και σε μειωμένη τιμή, με άλλα φάρμακα ή με άλλα προϊόντα (προμνησθείσα απόφαση EUROAPTIEKA, σκέψη 70).
- 35 Οι εκτιμήσεις αυτές θα μπορούσαν, κατά μείζονα λόγο, να εφαρμοστούν στην απευθυνόμενη στο κοινό διαφήμιση για φάρμακα που χορηγούνται με ιατρική συνταγή και, κατ' αρχήν, επίσης στην απευθυνόμενη στο κοινό διαφήμιση από φαρμακείο ταχυδρομικών πωλήσεων που είναι εγκατεστημένο σε άλλο κράτος μέλος.

Συμβατότητα με την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων κατά το άρθρο 34 ΣΛΕΕ

- 36 Κατά την άποψη του αιτούντος δικαστηρίου, η ερμηνεία που περιγράφεται στο προδικαστικό ερώτημα δεν αντιβαίνει ούτε στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων κατά το άρθρο 34 ΣΛΕΕ.

- 37 Εθνικές διατάξεις που περιορίζουν ή απαγορεύουν ορισμένες μορφές πώλησης δεν δύνανται να παρακωλύσουν άμεσα ή έμμεσα, πραγματικά ή δυνητικά, το διακρατικό εμπόριο, υπό τη διττή προϋπόθεση ότι, αφενός, οι διατάξεις αυτές εφαρμόζονται ως προς όλους τους οικείους επιχειρηματίες που ασκούν τη δραστηριότητά τους στο εθνικό έδαφος και, αφετέρου, ότι επηρεάζουν κατά τον ίδιο τρόπο, τόσο από νομική άποψη όσο και από πραγματική άποψη, την εμπορία των εγχώριων προϊόντων και εκείνων που προέρχονται από άλλα κράτη μέλη. Η εφαρμογή ρυθμίσεων αυτού του είδους στην πώληση προϊόντων που προέρχονται από άλλο κράτος μέλος και πληρούν τις προδιαγραφές που έχει θέσει το ως άνω κράτος δεν δύνανται να παρακωλύσει την πρόσβασή τους στην αγορά, ούτε να την καταστήσει δυσχερέστερη σε σχέση με την πρόσβαση των εγχώριων προϊόντων στην αγορά. Το Δικαστήριο έχει χαρακτηρίσει ως «διατάξεις διέπουσες τις μορφές πώλησεως» διατάξεις οι οποίες περιορίζουν, μεταξύ άλλων, τις δυνατότητες μιας επιχείρησης να διαφημίζει τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες της (απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Ιουλίου 2021, DocMorris, C-190/20, EU:C:2021:609, σκέψεις 35 επ. και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 38 Η εθνική διάταξη που περιγράφεται στο προδικαστικό ερώτημα είναι διάταξη η οποία εφαρμόζεται αδιακρίτως σε όλα τα φαρμακεία που πωλούν φάρμακα στη Γερμανία, ανεξαρτήτως του αν είναι εγκατεστημένα στην ημεδαπή ή σε άλλο κράτος μέλος, οπότε επηρεάζει κατά τον ίδιο τρόπο, τόσο από νομική άποψη όσο και από πραγματική άποψη, την εμπορία των εγχώριων προϊόντων και εκείνων που προέρχονται από άλλα κράτη μέλη.
- 39 Κατά την άποψη του αιτούντος δικαστηρίου, η εκτίμηση αυτή δεν αντιφάσκει προς την προμνησθείσα απόφαση Deutsche Parkinson Vereinigung.
- 40 Στην προμνησθείσα απόφαση DocMorris, η οποία εκδόθηκε κατόπιν αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως την οποία είχε υποβάλει το αιτούν δικαστήριο, το Δικαστήριο επισήμανε ότι, αντιθέτως προς την υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση Deutsche Parkinson Vereinigung, η επίμαχη στην εν λόγω υπόθεση απαγόρευση προωθητικού διαγωνισμού, η οποία στηριζόταν επίσης στο άρθρο 7, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του HWG, δεν αφορούσε την «πλήρη απαγόρευση του ανταγωνισμού μέσω των τιμών». Η απαγόρευση των προωθητικών διαγωνισμών που αποσκοπούν στην προώθηση της πώλησης φαρμάκων επηρεάζει σε πολύ μικρότερο βαθμό τα φαρμακεία ταχυδρομικών πωλήσεων απ' ό,τι η πλήρης απαγόρευση του ανταγωνισμού μέσω των τιμών (προμνησθείσα απόφαση DocMorris, σκέψη 44).
- 41 Ούτε η εν προκειμένω επίμαχη απαγόρευση διαφήμισης με δωροεπιταγές που αντιστοιχούν σε χρηματικό ποσό ή σε ποσοστό έκπτωσης για τη μετέπειτα αγορά περαιτέρω προϊόντων μπορεί να θεωρηθεί ότι αφορά την πλήρη απαγόρευση του ανταγωνισμού μέσω των τιμών. Τούτο μπορεί να αφορά μόνο την απαγόρευση της διαφήμισης για εκπτώσεις που έχουν άμεση εφαρμογή.

Επί του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος

- 42 Με το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν συνάδει προς τις διατάξεις του τίτλου VIII, και ειδικότερα προς το άρθρο 87, παράγραφος 3, της οδηγίας 2001/83, η ερμηνεία εθνικής διάταξης (εν προκειμένω, του άρθρου 7, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, δεύτερη ημιπερίοδος, σημείο 2, πρώτο εδάφιο, στοιχείο a, του HWG) υπό την έννοια ότι απαγορεύει τη διαφήμιση, για το σύνολο των χορηγούμενων με ιατρική συνταγή φαρμάκων που διατίθενται από φαρμακείο ταχυδρομικών πωλήσεων που είναι εγκαταστημένο σε άλλο κράτος μέλος, με διαφημιστικά δώρα υπό μορφή εκπτώσεων και χρηματικών καταβολών που έχουν άμεση εφαρμογή.
- 43 Κατά την άποψη του αιτούντος δικαστηρίου, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι για την απαγόρευση της διαφήμισης φαρμάκων που χορηγούνται με ιατρική συνταγή με την προσφορά πλεονεκτημάτων χρηματικής αξίας αρκεί η επίκληση του άρθρου 88, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/83/EK, το οποίο, ταυτιζόμενο με την αιτιολογική σκέψη 44 της ίδιας οδηγίας, επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να απαγορεύουν την απευθυνόμενη στο κοινό διαφήμιση φαρμάκων που χορηγούνται με ιατρική συνταγή.
- 44 Ακόμη και αν μια απευθυνόμενη στο κοινό διαφήμιση, η οποία, όπως στην περίπτωση των επίμαχων εν προκειμένω διαφημιστικών δράσεων, αποσκοπεί γενικώς στην προώθηση της πώλησης φαρμάκων που χορηγούνται με ιατρική συνταγή με την προσφορά πλεονεκτημάτων χρηματικής αξίας, συνιστά απευθυνόμενη στο κοινό διαφήμιση φαρμάκων κατά την έννοια του άρθρου 86, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας 2001/83, η υπό κρίση περίπτωση δεν αφορά, κατά την άποψη του αιτούντος δικαστηρίου, απευθυνόμενη στο κοινό διαφήμιση φαρμάκων που χορηγούνται με ιατρική συνταγή, η οποία απαγορεύεται γενικώς κατά την έννοια του άρθρου 88, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/83.
- 45 Σκοπός του άρθρου 88, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/83 είναι να αποτραπεί, για λόγους προστασίας της υγείας, το ενδεχόμενο η απευθυνόμενη στο κοινό διαφήμιση να παρακινήσει τους ασθενείς να ζητήσουν από τον ιατρό τους τη χορήγηση συνταγής για φάρμακο που χορηγείται με ιατρική συνταγή. Αντιθέτως, η διαφήμιση της τιμής φαρμάκων που χορηγούνται με ιατρική συνταγή έχει ως σκοπό να προτρέψει τον ασθενή να επιλέξει ένα συγκεκριμένο φαρμακείο για την αγορά ενός φαρμάκου για το οποίο του έχει ήδη χορηγηθεί συνταγή. Η διαφήμιση της τιμής στο πλαίσιο της εμπορίας φαρμάκων που χορηγούνται με ιατρική συνταγή αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του ανταγωνισμού και δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 88, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/83.